

Хто придумав тест?

"Наскільки ви звабливі?", "Чи можна вам довіряти?", "Чи здатні ви на подвиг?" – подібними заголовками тестів пістрявлюють газети, журнали і навіть збірники кросвордів. Хто з нас хоча б раз не проходив подібний тест і потім ділився з близькими: "Уявляєш, у мене виявляється витончене почуття прекрасного", або невдоволено відсовував журнал: "Та ну, дурниці це все. Який же з мене деспот? Ніколи не помічав...". І мало хто задумується, що тест в тому вигляді, в якому він існує зараз, було створено виключно для потреб психіатрії.

Слово "тест" походить від англійського "test" та означає "випробовування, дослідження", а корені тестування (тобто перевірки на придатність до певних функцій) губляться у глибокій давнині. Уже три тисячі років тому в Китаї існували системи прийому на службу до армії, а у античних греків тестування було супутником освіти – воно використовувалось для оцінки фізичних та розумових навиків учнів. В часи Середньовіччя європейські університети ввели системи іспитів. Основний розвиток тестування припав на XIX сторіччя, а тест в сучасному розумінні з'явився у 30-х роках XX століття.

"Батьком" тесту вважається американський психолог Джеймс Кеттел, який і ввів термін "інтелектуальний тест". Після статті Кеттела "Інтелектуальні тести і виміри", опублікованої в 1890 році, термін набув шаленої популярності, його почали вживати в наукових колах, а сам процес тестування почав застосовуватися різними лабораторіями.

Ці тести не були тестами в нашому розумінні – питання з варіантами відповідей. Тогочасні тести більше нагадували лабораторні досліди, за один раз пройти тест могла лише одна особа. Але, не зважаючи на складність виконання, тести набувають шаленої популярності, і в 1904 році Міністерство освіти Франції доручає лікарю-психологу Альфреду Біне розробити тест, за допомогою якого можна було б розрізнити лінивих дітей, що мають здібності до навчання, і дітей, що страждали на уроджені дефекти і не могли вчитися в звичайній школі.

Саме шкала Біне послугувала основою для всіх наступних тестів, вона складалася з 30 завдань (тестів), упорядкованих за зростанням складності. Пізніше на її основі буде створено знаменитий тест на визначення коефіцієнту IQ – співвідношення розумого віку з віком фактичним. Шкала Стенфорд-Біне набула значного поширення, в Америці було опубліковано декілька її редакцій. В своїй останній редакції шкала Стенфорд-Біне і досі використовується для визначення IQ.

Але тести все ще залишалися індивідуальними – вони могли бути застосовані одночасно лише до одної людини – досліджуваний або відповідав усно, або здійснював якісь дії з предметами. Колективне тестування, як і перша шкала Біне, теж було створене на замовлення. Коли в 1917 році США вступили в Першу світову війну, перед американськими психологами постала нелегка задача: якнайшвидше відібрати і розподілити півторамільйонну армію рекрутів на різноманітні служби і училища. Спеціально створений комітет доручив А.С. Отісу розробити нові тести – "Альфа" – для людей, що володіли англійською мовою, і "Бета" – для неписьменних та іноземців.

Нові тести значно спрощували процедуру тестування: тепер тест могли проводити не лише кваліфіковані психологи, а й просто навчені процедурі тестування люди. В 20-ті роки в Америці панував справжнісінький тестовий бум. Адже тепер кожен міг пройти тестування і дізнатися, яку професію він може отримати, які недоліки характеру варто приховувати, здібності до якого фаху у нього є.

З розвитком професійного консультування для розподілу персоналу в промисловості і військовій справі виникла потреба в додатковій інформації про особливості психіки людини. Так виник новий напрям в тестології – тестування особливих здібностей. Стали з'являтися тести механічних, канцелярських, артистичних здібностей. Але, крім професійних навичок і здібностей, тестуванню підлягали й інші, "неінтелектуальні", аспекти поведінки.

Тестування особистих якостей людини було започатковане ще у 1892 році психологом Е. Крепеліном, який створив тести на вільні асоціації для дослідження психічних розладів. Та все ж, первинним варіантом анкети особистості (листок для заповнення) вважається листок особистих даних Р.С. Вудвортса, розроблений в роки Першої світової війни. Анкета призначалась для виявлення невротичних людей, не придатних до військової служби. Тест містив ряд питань про наявність симптомів неврозу, а опитуваний помічав прямо на анкеті, є вони у нього чи ні. Результат отримували шляхом підрахунку вказаних симптомів.

Також існував інший спосіб виявлення особистих характеристик людини: тести дії або ситуаційні тести. В таких тестах "піддослідний" отримує завдання, мета яких йому незрозуміла (пам'ятаєте знамените: "яку дорогу ти вибереш – шосе, гірська стежина чи лісова стежка – так ти і йдеш по життю"). Інший варіант – завдання точно описують щоденні ситуації для виявлення індивідуальної реакції на стандартний подразник (наприклад: "коли ви спізнюєтеся на роботу, ви: панікуєте, трохи нервуете, зберігаєте спокій?").

Коли ми похапцем гортаємо журнал до сторінки з тестами, ми навряд чи усвідомлюємо, що навіть найпростіший тест – це ретельна робота команди психологів та соціологів. Ми не знаємо імен творців тестів, які допомагають нам позбутися неприємних рис характеру чи дурних звичок, але ніколи не впустимо можливість пройти тест навіть по п'ятому разу – а раптом результат зміниться на краще?

Єдина порада: не варто занадто довіряти результатам тестів. Яким би не був результат, пам'ятайте, що розроблювався тест не для вас особисто, а для всіх людей одразу. Тому розбіжності між результатом та реальним станом речей можуть бути досить значними, і не варто засмучуватися! Навпаки – це ще одне підтвердження того, що ви – унікальна особистість, і у вас все вийде!